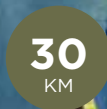

GEMEENTE VELSEN

Velserpad

Wandel langs cultuurhistorische
hoogtepunten in Velsen

In de voormalige orangerie van Velserbeek is De Theeschenkerij gevestigd

Wandel langs cultuurhistorisch Velsen

Vijftien informatieborden vertellen het verhaal van veelzijdig Velsen

**Het Velserspad laat u wandelend kennis-
maken met de cultuurhistorische en land-
schappelijke hoogtepunten in deze veelzij-
dige gemeente. Langs het wandelnetwerk
informerende robuuste informatieborden u
over de geschiedenis van de dorpsker-
nen, buitenplaatsen, het landschap en de
bedrijvigheid. De routes voeren u langs de
duinrand van Zuid-Kennemerland en over
het Noordzeekanaal. U loopt door parken
en tuinderijen en door Velsen-Noord,
Oud-Velsen, Velsen-Zuid, Driehuis,
Santpoort-Noord en Zuid en Velsersbroek.**

Velsen is met haar vele kernen en verschillen-
de landschappen aantrekkelijk om door heen
te wandelen. De aanwezigheid van de zee en
de duinen, het voormalige Wijkermeer en de
aanleg van het Noordzeekanaal zijn van grote
invloed geweest op de ontwikkeling van het

gebied. Rond het verdwenen Wijkermeer ont-
stonden buitenplaatsen met fraai aangelegde
tuinen en parken; de binnenduinrand was goed
voor het ontstaan van blekerijen en tuinderijen,
het Noordzeekanaal zorgde voor bedrijvigheid
en de Velsersbroekpolder vond zijn verleden in
het Oer-IJ. Kortom: genoeg te zien en te ont-
dekken. Vijftien informatieve borden vertellen
het verhaal van veelzijdig Velsen.

Een rondje Velsen of uw eigen afstand

Wilt u het hele verhaal van Velsen beleven in al zijn facetten? Wandel dan de hele route van 30 km. Is dat te lang voor één dag, kies dan voor een overnachting. Of loop van zuid naar noord of van noord naar zuid en neem de trein terug of halveer de ronde bij de tussenliggende stations.

U kunt starten en finishen op de NS-stations Santpoort-Zuid en Beverwijk. Ook de stations Driehuis en Santpoort-Noord liggen niet ver van de route.

Komt u met de auto dan kunt u parkeren bij de stations, op het Pontplein en bij buitenplaats Beeckestijn.

 Tip U kunt o.a. overnachten op landgoed Duin & Kruidberg, in hotel De Weyman en Bastionhotel Haarlem-Velsen

Extraatjes

In Driehuis komt u langs de historische en landschappelijke begraafplaats Westerveld. Hier kunt u een extra lus van 1,8 km door het verstilde bos- en duingebied maken.

Met stippellijnen op de kaart zijn korte routes aangegeven die leiden naar extra cultuurhistorische hoogtepunten. Op die manier ziet u de mooiste plekjes en krijgt u het complete verhaal van het Velserspad.

In de brochure vindt u tips om onderweg aangenaam te eten, te drinken of eventueel te overnachten. Er zijn voldoende mogelijkheden om te pauzeren. Op de kaart staan verschillende restaurants aangegeven.

Velsen bestaat naast de al genoemde dorpskernen ook uit IJmuiden. Achter in de brochure staat informatie over aansluiting op de wandelroutes door IJmuiden vanaf het Pontplein.

De ruïne van Brederode in Santpoort-Zuid

De Vinkenbaan en de villa's

Santpoort-Noord

De vinkenjacht is een gebruik dat oorspronkelijk als broodwinning werd uitgeoefend. Vanaf de 16^e eeuw werd het een vermaaksport voor de rijke lieden. Er kwamen vinkenbanen op de meeste buitenplaatsen in Velsen. Tijdens de vinkenjacht in het najaar stonden alle rechtszaken stil en waren de hogescholen in Leiden en Amsterdam gesloten. Sinds 1913 is de vinkenjacht verboden. Aan de Vinkenbaan in Santpoort-Zuid staan verschillende villa's die rond 1900 zijn gebouwd. Sommige villa's werden gebouwd voor de Engelse ingenieurs die aan het Noordzeekanaal werkten.

Het land van de Brederodes

Santpoort-Zuid

In 1292 liet Willem van Brederode een kasteel bouwen. Het kasteel was meermalen het strijdtoneel van bloedige twisten. De laatste mannelijke erfgenaam stierf in 1697. Ruim een eeuw later verviel de heerlijkheid Brederode aan de staat. Eind 19^e eeuw werd het gerestaureerd. In de duinen tegenover het kasteel verscheen in 1623 buitenplaats Velsler Endt. Vanaf 1818 werd het herenhuis geëxploiteerd als logement met het kasteel als toeristische attractie. Na een verwoestende brand werd in 1935 hier natuurbad Velslerend geopend, dat inmiddels ook is verdwenen.

De binnenduinrand

Santpoort-Zuid

Landhuis Kennemergaarde

De duinen bij Velsen vormen een aardkundig monument dat bestaat van west naar oost uit vier langgerekte zones die van noord naar zuid lopen: het strand, de zeereep, het duingebied en de binnenduinrand. De binnenduinrand bestaat uit bos, wegen, historische buitenplaatsen en agrarisch gebied.

Boerderij De Kruidberg is in 1677 gebouwd als buitenplaats De Cruytberg. Enige tijd heeft prins Willem III van Oranje het buiten, ook Prinsenbos genoemd, als jachtverblijf gebruikt. In 1923 werd even verderop landhuis Kennemergaarde gebouwd. Het landhuis herbergt tegenwoordig appartementen.

Driehuizerkerkweg: drie saeten als huijs

Driehuis

Engelmunduskerk en kindertehuis 'De Voorzienigheid'

De huidige RK Engelmunduskerk dateert uit 1894. Verdreven door de hervormden, vonden de katholieken tot die tijd onderdak in een boerderij in Driehuis. Het in 1923 gebouwde Missiehujs is het eerste gemeenschappelijke hujs voor missionarissen in Noord-Holland. Na de oorlog vestigde zich er de Sociaal Medische Dienst van de Koninklijke Marine.

Begraafplaats Westerveld

Begraafplaats Westerveld dateert uit 1888, toen zeven kooplieden de buitenplaats Westerveld kochten om er een begraafplaats op te richten. Het uit 1913 stammende crematorium was de eerste in Nederland.

 Tip Vanaf wandelknooppunt 84 kunt u een lus van 1,8 km maken over de begraafplaats Westerveld. Petit Café Westerveld is dagelijks geopend voor koffie, thee of een lunch.

Restaurant Boschbeek, Santpoort-Zuid

Buitenplaats Hoogergeest wordt park

Velsen-Zuid

Johan Munter, VOC-koopman, stichtte in de 17e eeuw de hofstede Hoogergeest. De hofstede kende een herenhuis, stalling, koetshuis en tuinmanshuis. De formele tuin werd aan beide zijden begrensd door een hoge taxushaag. Een eeuw later werd de hofstede verkocht en de gebouwen gesloopt. Jacob Boreel voegde de gronden toe aan zijn buitenplaats Beeckestijn.

In 1943 kapte de Duitse bezetter Hoogergeest kaal. Na 1945 werd het bomenbestand weer aangevuld. In 1970 kocht de gemeente de hofstede en bestemde het tot openbaar wandelpark.

Oorlog en sport op historische grond

Driehuis | U bereikt dit informatiepaneel door 300 meter naar knooppunt 73 te wandelen.

Op buitenplaats Schoonenberg was vanaf 1944 het Festungskommando van de Duitse bezetter

gehuisvest. Het landhuis was ingericht als kantoor, verbindingscentrum en ambtswoning van de Festungskommandant. In de nabije omgeving werden vier zware bunkers en enkele verdedigingswerken gebouwd, waarvan enkele nog in de struiken staan verscholen.

Later heeft de gemeente Schoonenberg gekocht en het deels geschikt gemaakt als sportterrein. Sinds 1963 heeft de betaald voetbalclub Telstar er zijn thuisbasis.

Velserbeek: een fraaie buitenplaats

Velsen-Zuid

Reeds in 1544 was er sprake van een hofstede Velserbeek. De Sint Engelmundusbeek loopt centraal door de hofstede. De oorspronkelijke siertuin in formele stijl was onderverdeeld door waterpartijen. Opeenvolgende eigenaren brachten diverse stijlveranderingen aan in de tuin. In de 18e eeuw verscheen de orangerie met subtropische planten.

In 1785 werd de tuin heringericht volgens de Engelse landschapstijl met sierelementen zoals een ruïne, een kluizenaarshut en een Chinees Schellenhuisje. Vanaf 1832 zijn zeldzame boomsoorten geplant.

 Tip In de voormalige orangerie is tegenwoordig De Theeschenkerij gevestigd.

Stationsgebouw Santpoort-Zuid

Industrie langs het Noordzeekanaal

Velsen-Noord

Papierfabriek Crown van Gelder begin 20^e eeuw

Het Noordzeekanaal trok industrie en bebouwing aan. Aan de noordoever verrees een betonfabriek voor de aanleg van de pieren en daarnaast het Engelse Dorp met eigen winkels. Papierproducent Crown van Gelder uit Wormer startte in 1895 in Velsen-Noord met het maken van krantenpapier en bouwde nieuwe woningen voor de zestig werknemers.

In 1918 stichtte H.J.E. Wenckebach de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken. De keuze werd vooral ingegeven door de vaste ondergrond en de goede vervoermogelijkheden over water.

Beeckzangh, een dichterlijke plek

Velsen-Noord

Villa Beeckzangh

Villa Beeckzangh werd in de 17^e eeuw gebouwd als blauwselmakerij. Het blauwsel werd geleverd aan de blekerijen in Kennemerland en zorgde ervoor dat lakens helderwit werden.

In de 19^e eeuw is het pand verbouwd tot woonhuis en kreeg het de naam Beeckzangh, naar het gelijknamige gedicht van Joost van den Vondel. Vondel schreef het gedicht tijdens zijn verblijf op de nabijgelegen hofstede Scheybeeck. Dichter Herman Gorter begon in het voorjaar van 1887 op Beeckzangh aan zijn beroemde gedicht Mei.

Velserpad

Totale ronde is 30 km.

Wandelroute

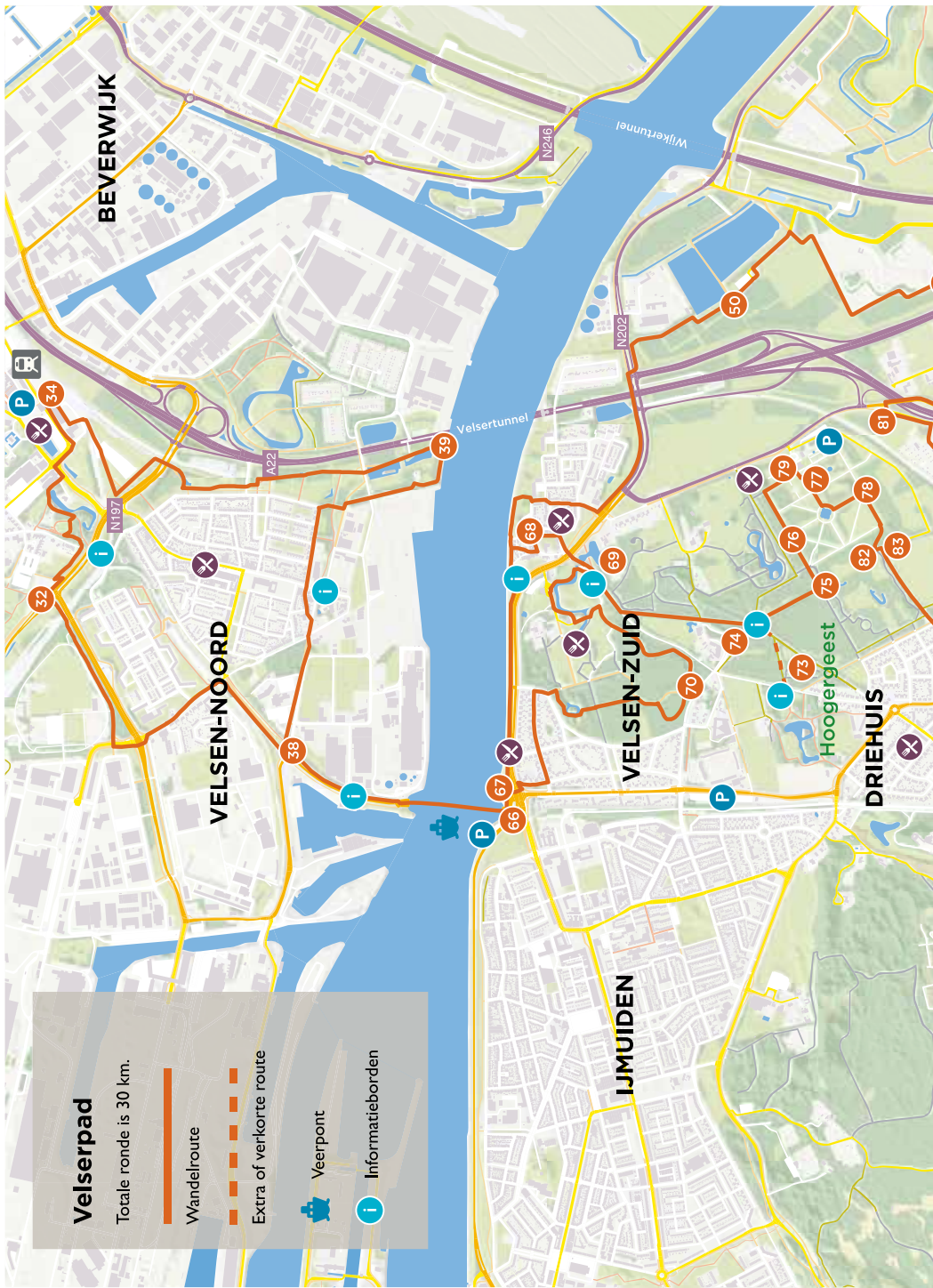
Extra of verkorte route

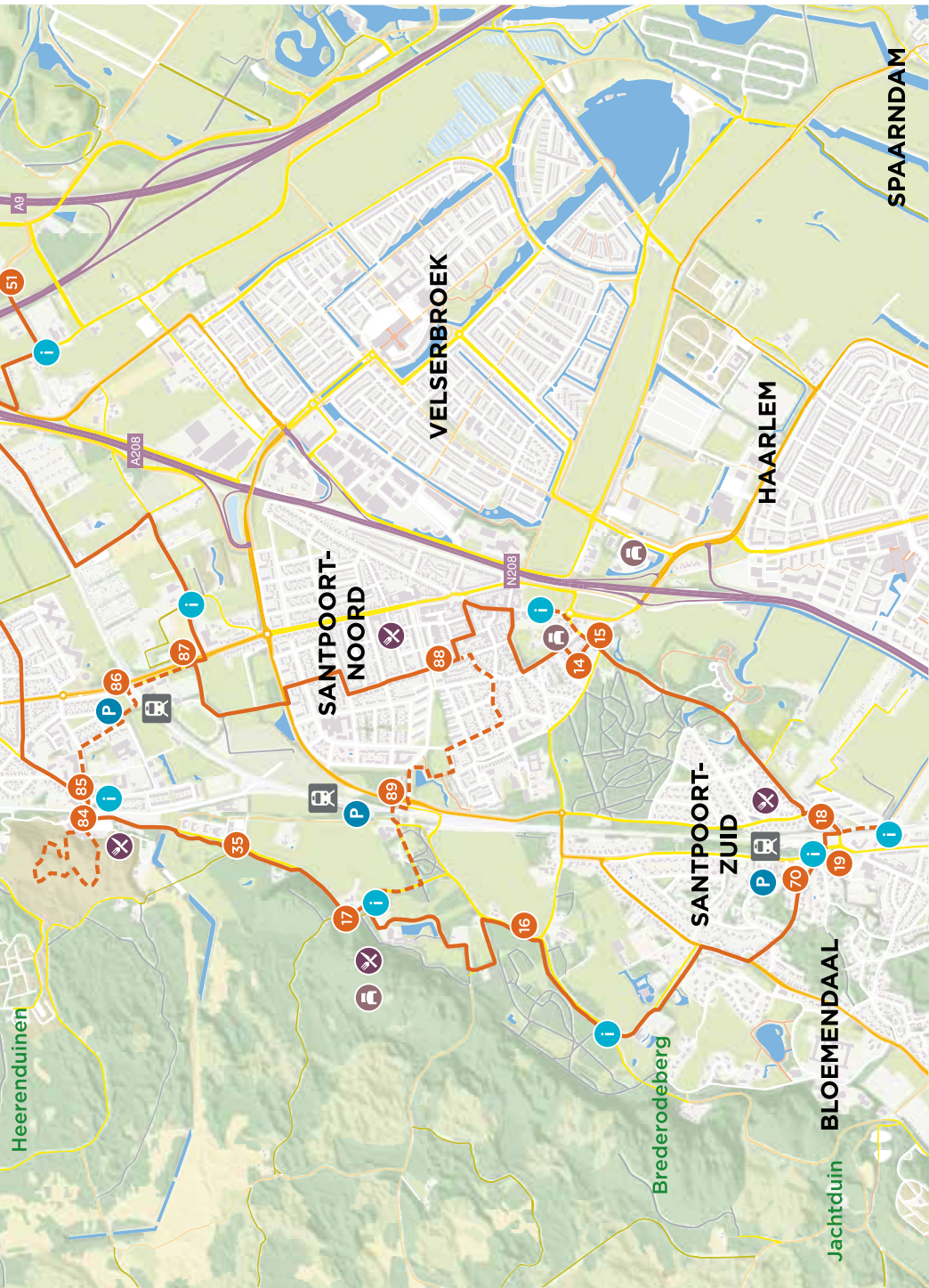

Veerpunt

Informatieboarden

Voormalig Pontplein in Velsen-Noord

Noordzeekanaal doorsnijdt Velsen

Velsen-Noord en Velsen-Zuid

In 1876 opende Koning Willem III het Noordzeekanaal tussen Amsterdam en de Noordzee. Het kanaal splitste het dorp Velsen in het latere Velsen-Noord en Oud-Velsen. Verbindingswegen werden doorsneden. Vanaf 1872 lag er een voetbrug over het kanaal, die in 1906 werd vervangen door een stoomveerpont. Ook de kerkgemeenschappen ondergingen een scheuring. Aan de Wijkerstraatweg kregen de katholieken in 1905 een eigen houten noodkerk, die in 1908 werd vervangen door de huidige St. Jozefkerk.

De stoompont voer vanaf 1906 tussen het dorp Velsen en het Pontplein in Wijkeroog (het huidige Velsen-Noord). Het plein lag aan de rand van de nieuwe woonwijk en vanaf 1908 kon je bij hotel-restaurant De Prins op de pont wachten. De stoomtram, die met de pont overstak, verbond de wijk met Alkmaar en Haarlem. De autobus verving in 1924 de stoomtram en in 1957 zorgde de Velsertunnel voor een nieuwe oeververbinding voor autoverkeer. De pont is inmiddels naar het westen verplaatst en blijft varen voor langzaam verkeer en gevaarlijke stoffenvervoer.

Buitenplaatsen in Velsen

Velsen-Zuid

Papierfabriek Crown van Gelder begin 20^e eeuw

In de bloeiende 17^e en 18^e eeuw lieten rijke Amsterdamse kooplieden en regenten buitenplaatsen aanleggen langs de randen van de duinen en het Wijkermeer. De zomerverblijven dienden ter ontspanning en als geldbelegging. Een buitenplaats betekende ook werk en inkomsten voor de lokale bevolking.

Rondom Velsen verzezen o.a. Velserbeek, Meervliet, Beeckestijn en Waterland. Van het herenhuis Meervliet, gebouwd vanaf 1681 en gesloopt in 1916, resteren alleen de boerderij,

de muur van de moestuin en een toegangshek met de naam Meervliet.

Het Noordzeekanaal sneed het dorp Velsen in 1876 doormidden. De stoomtram Haarlem-Alkmaar ging door de Meervlietstraat via de pont naar de Wijkerstraatweg aan de overkant. De verschillende verbredingen van het kanaal leidden tot sloop van delen van het dorp.

Voor de tunnelaanleg vertrok de pont uit Oud-Velsen

 Tip Park Velserbeek en de tuinen van Beeckestijn zijn altijd open voor publiek. In één van de koetshuizen van Beeckestijn is een horecagelegenheid.

Buitenplaats Beeckestijn, Velsen-Zuid

Polder De Velsbroek

Van water tot land

Velsbroek

Door het weidse Noord-Holland stroomde tot kort voor de jaartelling een zijarm van de Rijn: het Oer-IJ. Achter de geulen ontstond een gebied van strandwallen, zandplaten en kwelders. Toen de doorgang langzaam dicht-slibde, vielen stukken grond droog. Mensen legden dijken aan en ontplooiden er agrarische activiteiten. Vanaf de 8^e eeuw begon de veen-ontginning in de moerasgebieden of broeken (ondergelopen gronden) van Velsen. Boeren beschermden de droogvallende kavels tegen overstromingen met greppels en dammen. Zo ontstonden de broekpolders.

Het buitengebied rond De Biezen

Santpoort-Noord

Vanaf de 17^e eeuw breidde de bollenteelt rond Haarlem zich uit. Met de komst van de spoorlijn Haarlem-Uitgeest in 1865 konden kwekers de afzet van hun producten vergroten. Aan de Biezenweg staat een donkerhouten bollenschuur. Het zwarte carbolineum diende als bescherming tegen weer en wind. Machinale droging maakte de droogschuren overbodig. De witgeschilderde boerderij op nummer 66 is een voormalige noodboerderij die na de Tweede Wereldoorlog werd gebouwd om de veeteelt en landbouw weer op gang te krijgen.

Santpoort-Noord: een economisch strategische plaats

U bereikt dit informatiepaneel door een klein stukje in de richting van knooppunt 4 te wandelen tot aan de parkeerplaats bij de rotonde.

Herberg de Weyman in Santpoort-Noord

In de vroege middeleeuwen ontstond nabij kasteel Brederode aan een kruising van verbindingswegen een nederzetting. De Brederodes exploiteerden er een korenmolen, in 1724 aangeduid als De Zandhaas.

Santpoort groeide uit tot een pleisterplaats met meerdere herbergen voor reizigers langs de Heereweg tussen Haarlem en Alkmaar.

Korenmolen De Zandhaas in Santpoort-Noord

Maria Schuilberg, hospita van De Weijman, organiseerde vanaf 1751 voor haar herberg op de Heereweg een harddraverij. Tegenwoordig is de harddraverij op de met zand bestrooide Hoofdstraat onderdeel van de Santpoortse feestweek.

 Tip In de Hoofdstraat van Santpoort-Noord kunt u genieten van een hapje of drankje bij één van de vele horecagelegenheden.

Zandgronden en blekerijen

U bereikt dit informatiepaneel door een klein stukje in de richting van knooppunt 13 te wandelen tot aan het begin van de Jan Gijzenvaart.

Buurtschap langs de Jan Gijzenvaart

Tussen het Spaarne en de Molenduinen werd in 1537 de Jan Gijzenvaart gegraven om zand te vervoeren voor de uitbreiding van Haarlem. Bij de vaart en de zanderij ontstond in de 17^e eeuw het buurtschap Jan Gijzenvaart, in 1926 omgedoopt tot Santpoort-Zuid.

Het dorp ontwikkelde zich tot een blekersgemeenschap. De geestgronden in de binnenduinstrand werden ingericht als bleekvelden en de duinen vormden de droogbergen. Door het gebied stroomden schone beken en het afvalwater werd afgevoerd via de Jan Gijzenvaart.

Vergeet IJmuiden niet

De cultuurhistorische informatieborden langs het wandelnetwerk in Velsen zijn een vervolg op de reeds aanwezige wandelroutes door IJmuiden. Ook hier kunt u door een afwisselend landschap ontspannen wandelen langs bijzondere gebouwen en tegelijkertijd meer te weten komen over de ontstaansgeschiedenis en historische bijzonderheden van het gebied.

Wandelroute 'IJmuider Vislijn'

De Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij opende in 1898 station IJmuiden als nieuw eindstation van de IJmuider Spoorlijn. Sinds 1883 takte de IJmuider spoorlijn bij station Velsen-IJmuiden Oost af van de lijn Haarlem - Uitgeest. De IJmuider spoorlijn sloot in 1983 voor passagiersvervoer en bleef tot 1994 open voor gekoeld transport van vis. Dit gaf de lijn zijn bijnaam: de Vislijn.

Vanaf het Pontplein kunt u overstappen naar het wandelpad langs de voormalige Vislijn. Informatieborden vertellen over de verschillende stations en wat daar en aan de overkant van het kanaal is te zien. De route tot aan voormalig station IJmuiden is bijna 2,5 km.

Wandelroute 'Ontdek Oud-IJmuiden'

Vanaf de Oranjebrug, aan het einde van de IJmuider Vislijn, kunt u overstappen naar de wandelroute door Oud-IJmuiden.

Oud-IJmuiden is een voormalige visserswijk die is ontstaan na het graven van het Noordzeekanaal, de aanleg van de sluisen, pieren en vooral de Vissers- en Haringhaven. Nog vele bijzondere gebouwen herinneren aan het rijke verleden van deze plaats. De route voert langs verrassende plekken en typische IJmuidense restaurants.

Aan het einde van de IJmuider Vislijn begint de wandelroute Ontdek Oud-IJmuiden.

De route is 5,5 km lang en op stoere borden staan foto's van en informatie over het Oud-IJmuiden van weleer; verdwenen of sterk gewijzigde plekken of gebouwen. U kunt de route lopen via de aanwijzingen op de borden, gebruik maken van de brochure Ontdek Oud-IJmuiden die op diverse plaatsen te koop is of de app Tussen Kade en Kanaal bestellen in de app-store van AbelLife. Wandelt u met de app, dan komt u ook langs de havens van IJmuiden en is de route 7,6 km.

Meer informatie: www.ontdekooudijmuiden.nl

Velserpad

Bereikbaarheid

U kunt de route overal beginnen en eindigen.

Startpunt (SP) 19 bevindt zich bij station Santpoort-Zuid.

Knooppunt (KP) 84: extra lus Westerveld 1,8 km.

NS-stations direct aan de route:

- Station Santpoort-Zuid (SP 19)
- Station Beverwijk (SP 34)

NS-stations nabij de route:

- Station Santpoort-Noord (nabij SP 89)
- Station Driehuis (nabij SP 79)

Parkeren

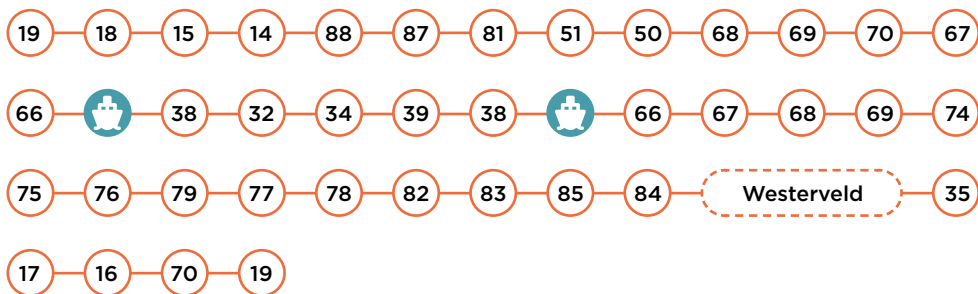
Parkeren kan bij de stations of bij de startpunten:

- Pontplein Velsen-Zuid (SP 67)
- Buitenplaats Beeckestijn (nabij KP 77)

Lengte route

De totale ronde is 30 km. Een 'enkele wandelreis' van station Santpoort-Zuid naar station Beverwijk is 15 km.

Bij de stippellijnen op de kaart kunt u de route inkorten langs de stations Driehuis of Santpoort-Noord of naar het Startpunt Pontplein (SP 67).

Deelroutes

- Een rondje tussen station Santpoort-Zuid en station Santpoort-Noord is **7 km**.
- Een rondje tussen station Santpoort-Zuid en station Driehuis is **9 km**.
- Een rondje tussen station Santpoort-Zuid en Startpunt Pontplein is **21,5 km**.
- Een rondje tussen station Beverwijk en Startpunt Pontplein is **6 km**.
- Een rondje tussen station Beverwijk en station Driehuis is **20,5 km**.
- Een rondje tussen station Beverwijk en station Santpoort-Noord is **25 km**.

Informatie

Op de website wandelnetwerknordholland.nl kunt u deze en andere routes gratis downloaden. U kunt een route samenstellen en het kaartje met routebeschrijving downloaden. Ook kunt u hier de gratis app downloaden in de App Store en Play Store.

Colofon

Routes : Agnes in Woord en Beeld
Cartografie : Informatiemanagement, Gemeente Velsen
Tekst : Agnes de Boer
Ontwerp : Corine Ontwerpt
Foto cover : Mark Sassen Fotografie
Druk : Drukkerij van Rixel